

บทที่ 5

บทวิเคราะห์

จากการศึกษาวิเคราะห์เพื่อศึกษาหาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์และนำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมุติฐานของผู้ศึกษารวมไปถึงผลที่คาดว่าจะได้รับในรายงานฉบับนี้ ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

- รูปแบบความเชื่อมโยงของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รูปแบบความเชื่อมโยงของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

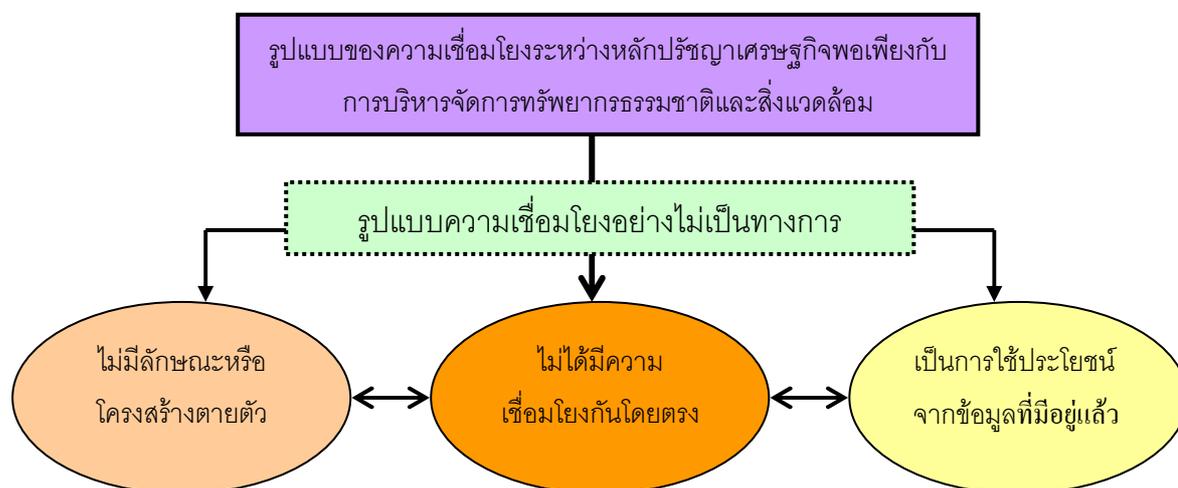
ในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบของความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ทั้งนี้จากผลการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้ทำการเสนอไปแล้วในบทที่ 4 ผู้ศึกษาพบว่ารูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนี้มีรูปแบบความเชื่อมโยงดังต่อไปนี้

1) รูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างดังกล่าวไม่มีลักษณะหรือโครงสร้างตายตัว กล่าวคือ รูปแบบความเชื่อมโยงดังกล่าวสามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้เป็นที่ไปตามความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปใช้ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้จากลักษณะที่ไม่ตายตัวนี้ทำให้รูปแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีความหลากหลายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ปฏิบัติที่จะสามารถทำความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยเพียงใดและความสามารถในการนำไปเชื่อมโยงได้ครอบคลุมมากน้อยเพียงใด

2) เนื่องจากความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ได้มีความเชื่อมโยงกันโดยตรง แต่เป็นความเชื่อมโยงที่เกิดจากการตีความและวิเคราะห์ความหมายเพื่อหาความสอดคล้องระหว่างหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกระบวนการหรือแนวทางเกี่ยวกับการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากกรณีศึกษา และถึงแม้ว่าจากศึกษาวิเคราะห์ดังกล่าวจะพบว่ามี ความสอดคล้องกันจริง แต่ถึงอย่างไรก็ตามกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้เป็นการดัดแปลงหรือประยุกต์มาจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง

3) รูปแบบความเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นการใช้ประโยชน์จากข้อมูลของกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นฐานเพื่อโยงกลับไปสู่ลักษณะหรือความหมายขององค์ประกอบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ จากการที่ได้นำองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงฯ พบว่ามีความเชื่อมโยงฯทั้งในส่วนหลักการและกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ซึ่งถือได้ว่าความเชื่อมโยงฯดังกล่าวนั้นเป็นการใช้ข้อมูลจากกระบวนการที่ได้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งเพื่อมาสร้างความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้น

ภาพที่ 5.1 แสดงรูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในส่วนนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมโยงดังกล่าวออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. ปัจจัยภายใน (Internal factors) 2. ปัจจัยภายนอก (External factors) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายใน (Internal factors)

ในส่วนของปัจจัยภายในนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญเนื่องจากปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการที่จะปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น มีดังนี้

1) องค์ความรู้

สำหรับองค์ความรู้ที่นั่นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยองค์ความรู้ดังกล่าวนั้นต้องเป็นความรู้ที่เกิดจากการผสมผสานและสังเคราะห์ความรู้ทั้งความรู้สมัยใหม่(ความรู้ทางวิทยาศาสตร์, เทคโนโลยี) และความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งความรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรในพื้นที่ ทั้งนี้องค์ความรู้ดังกล่าวเมื่อนำไปใช้นั้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดผลเสียกับสภาพแวดล้อมอื่น ๆ นอกจากนั้นองค์ความรู้ดังกล่าวต้องสามารถประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้และเมื่อนำไปสู่ภาคการปฏิบัติแล้ว องค์ความรู้ดังกล่าวก็ต้องสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ในทุกระดับและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

2) การศึกษาทดลอง

การศึกษาทดลองนั้นถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาทดลองนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แล้วนั้น การศึกษาทดลองยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการแปลงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นในด้านการศึกษาทดลองยังมีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดกระบวนการและวิธีการที่มีความหลากหลายในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถที่จะนำไปใช้ในพื้นที่ซึ่งมีสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมเดียวกันแต่มีความแตกต่างกันในบริบทของพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ

3) การบริหารจัดการ

สำหรับการบริหารจัดการหรือเทคนิคในการบริหารจัดการก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนจากหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ในการที่จะประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่ภาคปฏิบัตินั้น หากจะทำการตีความหรือให้คำจำกัดความในการเชิงปรัชญาหรือในลักษณะที่เป็นนามธรรมแต่เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่สามารถที่จะนำหลักการดังกล่าวไปสู่ภาคปฏิบัติได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ดังนั้นหากจะต้องมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรมจึงจำเป็นต้อง

อาศัยเทคนิคในการบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่กระบวนการดังกล่าว

2. ปัจจัยภายนอก (External factors)

ในส่วนของปัจจัยภายนอกนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ในการกระตุ้นและจูงใจให้มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยภายนอกที่สำคัญและมีอิทธิพลและส่งผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น มีดังต่อไปนี้

1) ทางเศรษฐกิจ

สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นถูกนำมาพิจารณาและมีความพยายามที่จะนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันนี้ ได้มีการใช้งบประมาณของประเทศ ในการแก้ไขปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น ในด้านน้ำเสียพบว่า ใน พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมไปแล้วเป็นเงิน 67,000 ล้านบาท สำหรับ 85 ระบบ โดยปัญหาหลักของน้ำเสียดังกล่าวเกิดจากน้ำทิ้งจากกิจกรรมของชุมชนเมืองที่ไม่ผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำให้ได้มาตรฐานก่อนปล่อยแหล่งน้ำ¹ ทั้งนี้จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เริ่มมีการศึกษาและหาแนวทางอื่น ๆ ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นอกจากจะสามารถแก้ไข

---

¹ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, เรื่อง "เหลียวหลังแลหน้า: ยี่สิบปี เศรษฐกิจสังคมไทย." (เอกสารประกอบการสัมมนา) จัดโดยมูลนิธิชัยพัฒนา, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย วันที่ 27-28 พฤศจิกายน 2547 ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ ซิตี้ จอมเทียน ชลบุรี, น. 3-4.

ปัญหาน้ำเสียในชุมชนได้แล้วนั้นยังต้องเป็นกระบวนการที่ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อให้ได้กระบวนการในการบริหารจัดการที่ประหยัดและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในทุกระดับ ซึ่งจากหลักการและแนวคิดดังกล่าวนั้นก็ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการหรือวิธีการที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการดำเนินงานของโครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 นอกจากนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจในเรื่องของการประหยัดงบประมาณแล้วนั้น การศึกษาจากกรณีศึกษาในบทที่ 4 พบว่าในการดำเนินการของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งนั้นนอกจากจะสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้แล้วนั้นยังสามารถมีกำไรทำให้เกิดรายได้และเกิดอาชีพเสริมขึ้นมาจากกระบวนการดังกล่าวซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากกระบวนการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

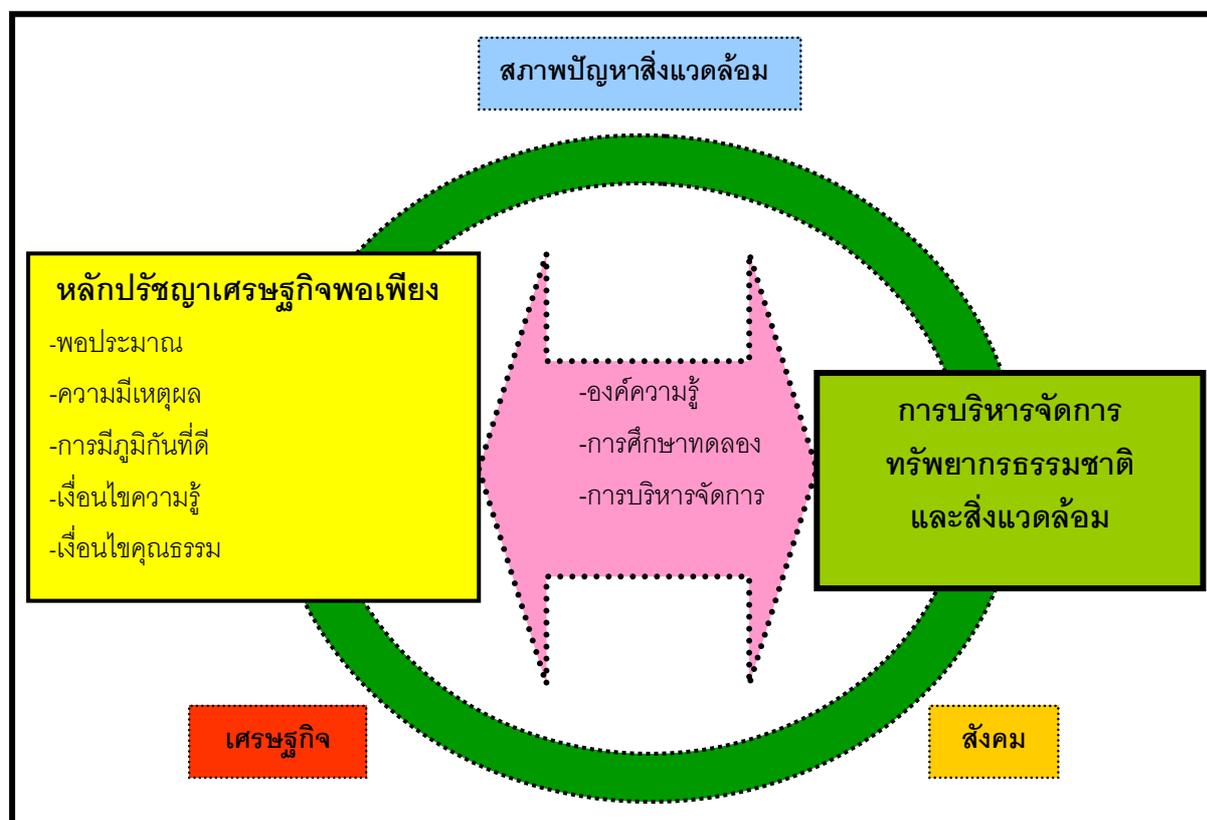
2) ทางสังคม

สำหรับปัจจัยในทางสังคมนั้น พบว่าส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากกระแสความสนใจของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมที่มีต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นกระแสแนวคิดใหม่ที่ได้รับค่านิยมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจากกระแสดังกล่าวส่งผลทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ, ภาคเอกชนและภาคประชาชนเกิดการตื่นตัวและพยายามที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้หรือไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีการตั้งคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยทางสังคมนั้น เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่มีส่วนผลักดันให้เริ่มมีการพัฒนาหรือสร้างกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นก็ถือได้ว่าเป็นอีกด้านหนึ่งที่ได้มีความพยายามที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นอกเหนือไปจากการนำไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรกรรมหรือที่เรียกว่าการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีความเข้าใจว่าในการทำการเกษตรในรูปแบบดังกล่าวจะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและช่วยทำให้สภาพแวดล้อมให้มีความสมดุลทั้งในด้านดิน, น้ำและป่าไม้

3) สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม

สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและมีผลผลักดันทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวทางใหม่ที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน กล่าวคือ เนื่องจากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นและเกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นรวมถึงเครื่องมือหรือวิธีการที่นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่ได้ผลและวิธีการหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำกระบวนการหรือวิธีการที่สามารถที่จะนำมาใช้สำหรับแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ จากการศึกษาในกรณีในบทที่ 4 พบว่าการดำเนินงานของโครงการทั้ง 2 แห่งนั้นสามารถที่จะตอบสนองต่อสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น ทั้งในด้านการจัดการน้ำเสีย, การจัดการปัญหาขยะ, การแก้ไขปัญหาเสื่อมโทรมของที่ดินของสภาพป่าไม้ ซึ่งนอกจากจะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วนั้น การดำเนินงานของโครงการ ดังกล่าวยังนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สร้างความสมดุลให้กับระบบนิเวศควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน ตามที่ได้ศึกษาและอธิบายแล้วในบทที่ 4

ภาพที่ 5.2 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นผู้ศึกษาได้แบ่งปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวออกเป็น 2 ด้านคือ ส่วนแรกเป็นปัญหาและอุปสรรคในด้านหลักการ และส่วนที่สองอยู่ในด้านการกระบวนกร

- ปัญหาและอุปสรรคในด้านหลักการ

โดยปัญหาและอุปสรรคในการการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านของหลักการนั้นมีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในเรื่องของการตีความหรือการให้คำจำกัดความของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งโดยส่วนมากจะมุ่งเน้นไปใช้เชิงของหลักปรัชญาหรือกรอบแนวคิดมากกว่าการตีความในด้านของการบริหารจัดการซึ่งรูปแบบในการตีความดังกล่าวส่งผลทำให้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ไม่ชัดเจนและไม่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการในการนำไปปฏิบัติได้จริง หรือในบางครั้งอาจจะไม่เห็นถึงความสอดคล้องของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งโดยแท้จริงแล้วนั้นจากการศึกษาในงานศึกษานี้ ผู้ศึกษามองว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจนั้นมีความเป็นหลักการในการบริหารจัดการมากกว่าในเชิงของระบบปรัชญาหรือแนวทาง โดยเมื่อพิจารณาถึงประโยชน์หรือความสามารถในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้ศึกษาเชื่อว่าการตีความหรือการอธิบายความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงของเทคนิคในการบริหารจัดการจะทำให้หลักการดังกล่าวมีความชัดเจนและมีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นซึ่งสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางและเกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาในเรื่องของความเข้าใจระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เนื่องจากความเข้าใจเดิมที่มีต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบุคคลโดยทั่วไปนั้นมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเฉพาะในด้านหรือในมิติที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ, การดำเนินชีวิตและสังคมมากกว่าที่จะมองหรือมีความเข้าใจในด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสาเหตุดังกล่าวทำให้การนำหลักการและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงมีปัญหาและอุปสรรคต่อการศึกษาหรือดำเนินการ ทั้งนี้จากการศึกษาในภาคสนามผู้ศึกษาพบว่าโดยแท้จริงแล้วนั้นหลักการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งนั้นมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเห็นได้ชัดเจน เพียงแต่ว่าความสอดคล้องระหว่างหลักการดังกล่าวไม่ได้มีการจัดไว้อย่างเป็นระบบหรือไม่ได้มีการอธิบายถึงความสอดคล้องและความเชื่อมโยงอย่างเป็นรูปธรรม

3. ปัญหาในเรื่องของความแตกต่างระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เนื่องจากในปัจจุบันนี้เกิดความเข้าใจว่าประเด็นปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมนั้นนอกจากจะทวีความรุนแรงมากขึ้นแล้วประเด็นปัญหาดังกล่าวยังมีความสลับซับซ้อนและดูเหมือนเป็นเรื่องขนาดใหญ่ที่ไม่สามารถที่จะบริหารจัดการได้ด้วยตนเองหรืออาจจะต้องใช้เครื่องมือรวมไปถึงเทคนิคหรือเทคโนโลยีระดับสูงในการแก้ไขปัญหา

ดังกล่าว ซึ่งจากความเข้าใจลักษณะดังกล่าวนั้นทำให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นดูเหมือนจะไม่เพียงพอที่รับมือหรือนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งโดยแท้จริงนั้นจากการศึกษาในกรณีศึกษาพบว่าในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งนั้น เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้การบริหารจัดการใน 2 ส่วน

โดยในส่วนแรกเป็นการดำเนินการโดยคำนึงถึงเรื่องของกาใช้ฐานทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่เป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการ ทั้งทรัพยากรที่อยู่ในรูปแบบขององค์ความรู้ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่แล้วโดยเฉพาะในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันกรณีศึกษาทั้งสองแห่งก็คำนึงถึงการสร้างความร่วมมือกันทั้งจากชุมชนและจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการที่จะเข้ามาดำเนินการร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยการประสานความร่วมมือดังกล่าวนี้ อาจจะอยู่ในรูปแบบทั้งการแลกเปลี่ยนวิทยาการ, เทคโนโลยี, นวัตกรรมสมัยใหม่ รวมไปถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะในเรื่องของเกษตรกรรมหรือการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในเฉพาะชุมชนหรือโครงการขนาดเล็กที่ไม่มีความสลับซับซ้อนของปัญหาเท่านั้นแต่ยังสามารถนำไปปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ในทุกระดับ เพียงแต่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นให้ความสนใจและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เริ่มต้นจากตนเองเสียก่อนเป็นอันดับแรก

- ปัญหาและอุปสรรคในด้านกระบวนการ

โดยปัญหาและอุปสรรคในการการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านกระบวนการนั้นมีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในเรื่องการขาดความชัดเจนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้หากจะพิจารณาในส่วนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำไปสร้างเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ถึงแม้ว่าจากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะพบว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ไว้ในบทที่ 4 แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้นจากการศึกษา

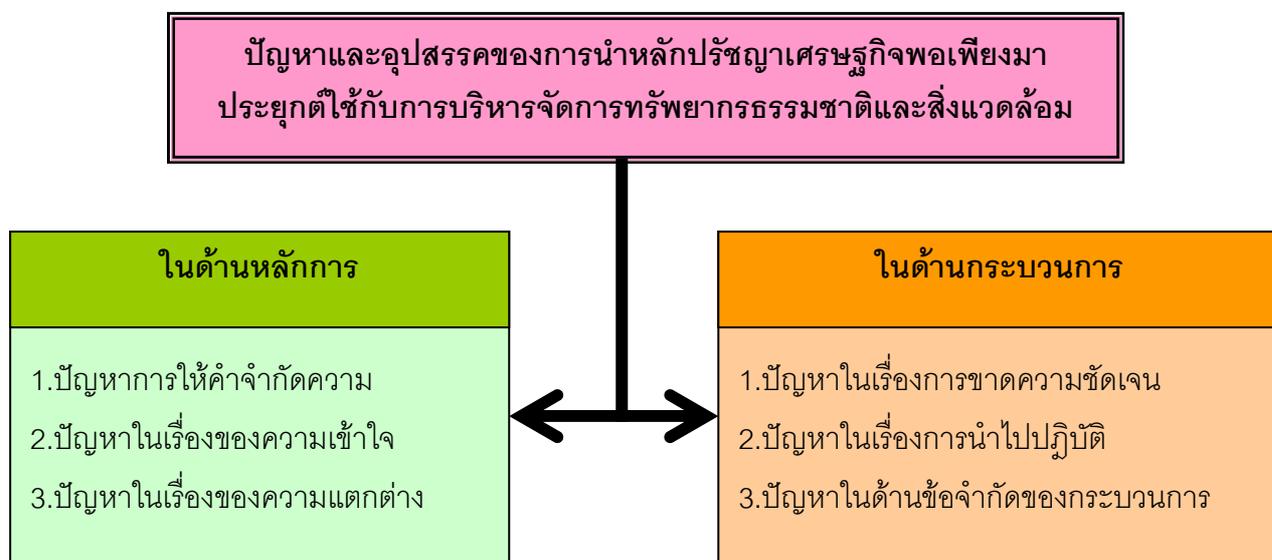
ในภาคสนามปรากฏว่ากระบวนการหรือวิธีการที่ในการจัดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจากกรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งนั้นไม่ได้เป็นการปรับหรือการประยุกต์มาจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยตรง เพียงแต่กระบวนการในดำเนินงานของกรณีศึกษานั้นมีความสอดคล้องและสามารถที่จะเชื่อมโยงเข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมและไม่ขัดแย้งกันเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในส่วนของกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ได้มีกระบวนการตายตัวและในกระบวนการดังกล่าวอาจจะไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจในทุกลักษณะ

2. ปัญหาในเรื่องการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าหากจะมีการนำกระบวนการดังกล่าวไปปฏิบัติหรือนำไปกำหนดเป็นกระบวนการหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมขึ้นมาอย่างแท้จริงนั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาในด้านของการขาดความเข้าใจในการปฏิบัติซึ่งส่งผลทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากว่าในการที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้หรือนำมาสร้างเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ปฏิบัติต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสาขาวิชาที่จะนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ ซึ่งในที่นี้หมายถึงความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งความรู้ดังกล่าวก็จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้อื่น ๆ มาผสมผสานเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นหากผู้ปฏิบัติไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ดีอาจจะทำกระบวนการดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้หรือหากนำไปปฏิบัติก็อาจจะเกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

3. ปัญหาในด้านข้อจำกัดของกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการบริหารจัดการในด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันทั้งในด้านการฟื้นฟู, อนุรักษ์, หรือการแก้ไขปัญหามองว่าเป็นเรื่องของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากกว่า นอกจากนั้นกระบวนการที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขหรือจัดการปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันต้องสามารถตอบสนองสภาพปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาในกรณีศึกษาพบว่ากระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นยังมีข้อจำกัดอยู่โดยเฉพาะในเรื่องของเวลาและขอบเขตในการจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวมีขอบเขตในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนหรือชุมชนมากกว่าสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมหรือเกี่ยวกับวัสดุเคมีหรือวัตถุมีพิษอื่น ๆ นอกจากนั้นใน

เรื่องข้อจำกัดของเวลาซึ่งจากการศึกษาพบว่ากระบวนการในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นยังไม่สามารถนำไปแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นแล้ว จำเป็นต้องมีการแก้ไขโดยทันที เช่น การเกิดน้ำมันรั่วหรือการรั่วไหลของสารกัมมภาพรังสี โดยปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องรีบแก้ไขทันทีเมื่อเกิดขึ้น

ภาพที่ 5.3 แสดงปัญหาและอุปสรรคในการการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับการศึกษาในบทนี้นั้นซึ่งนอกเหนือจะเป็นการตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ในงานศึกษานี้แล้วนั้นยังถือได้ว่าเป็นการประมวลผลการศึกษาทั้งในส่วนของภาคสนามและในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมจากงานศึกษานี้ โดยในบทต่อไปจะเป็นการสรุปทั้งในส่วนของการกระบวนการในการดำเนินงานไปจนถึงสิ่งที่ได้จากการทำการศึกษาในงานศึกษานี้รวมไปถึงข้อเสนอแนะ